

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกรสมาชิกโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญ ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่นๆ ของเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี (2) การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี (4) แนวทางในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของสมาชิกโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 325 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การคำนวณตามสูตรของ Taro Yamane ซึ่งยอมให้เกิดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.07 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 125 ราย ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิดและปลายปิด คำถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ สภาพสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่นๆ ของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี ทดสอบความเชื่อมั่นจากกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย ในจังหวัดหนองบัวลำภู ได้ค่า Cronbach's alpha = 0.895 และ 0.943 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

สำเร็จรูป สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่นๆ ของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี

1) สภาพสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 68.0 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 56.43 ปี ร้อยละ 46.4 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.68 คน มีประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 36.77 ปี มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 3.46 ปี ร้อยละ 58.4 เป็นสมาชิกกลุ่มโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ร้อยละ 66.4 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธกส. และร้อยละ 58.4 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม

2) สภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 93.6 มีอาชีพหลักทำนา ร้อยละ 68.8 มีอาชีพรองทำไร่/ทำสวน มีรายได้จากการขายเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 19,272.35 บาท มีรายได้จากการขายข้าวเฉลี่ย 19,674.76 บาท มีรายได้จากการทำการเกษตรอื่นๆเฉลี่ย 50,800 บาท มีรายได้นอกภาคการเกษตรของครัวเรือนเฉลี่ย 40,609.52 บาท มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.62 คน มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 25.14 ไร่ และมีพื้นที่ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 9.17 ไร่

3) สภาพปัจจัยอื่นๆ ของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกร ทั้งหมดใช้น้ำฝนในการทำนา และร้อยละ 84.8 มีความเพียงพอของน้ำที่ใช้ในการทำนา

ผลการวิจัย ความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี พบว่า เกษตรกรมีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ระดับมากที่สุด ร้อยละ 65.6 มีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ระดับมาก ร้อยละ 32.8 และมีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ระดับปานกลาง ร้อยละ 1.6 ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

(1) การเตรียมพื้นที่ พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ร้อยละ 99.2 มีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 โดยตอบถูกในคำถามข้อการเตรียมพื้นที่ จะต้องปรับพื้นที่ให้สม่ำเสมอ และมีคันนาล้อมรอบ รองลงมาคือ ร้อยละ 98.4 ตอบถูกในคำถามข้อการเตรียมดิน ประกอบด้วย การไถตะ การไถแปร และการคราดทำเทือก ร้อยละ 92.8 ตอบถูกในคำถามข้อสิ่งแรก

ที่ควรทำก่อนการเตรียมดิน คือ เผาตอซังข้าว และร้อยละ 87.2 ตอบถูกในคำถามข้อการไถครั้งแรก ควรพลิกกลับหน้าดิน แล้วทิ้งไว้ประมาณ 1 สัปดาห์ ตามลำดับ

(2) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ร้อยละ 99.2 มีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 โดยตอบถูกในคำถามข้อเมล็ดพันธุ์ข้าวที่นำมาปลูก ไม่ควรมี เศษพืช หิน ดิน หรือทราย ปนอยู่ด้วย รองลงมาคือ ร้อยละ 88.0 ตอบถูกในคำถามข้อเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เก็บไว้นานเกิน 2 ฤดูกาล สามารถนำมาเพาะปลูกได้ และร้อยละ 81.6 ตอบถูกในคำถามข้อ ควรแช่เมล็ดพันธุ์ข้าวในน้ำ นานประมาณ 12 - 24 ชั่วโมง แล้วนำมาห่ม นานประมาณ 24 - 36 ชั่วโมง จนมีรากยาว ประมาณ 1 - 2 มิลลิเมตร ตามลำดับ

(3) วิธีการปลูกข้าว พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ร้อยละ 98.4 มีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 โดยตอบถูกในคำถามข้อการปลูกข้าวนาดำ จะดูแลรักษา แปลงข้าว เช่น กำจัดวัชพืช ง่ายกว่าวิธีการปลูกแบบอื่น รองลงมาคือ ร้อยละ 96.0 ตอบถูกในคำถาม ข้อการปลูกข้าวนาดำ ควรใช้กล้า 3 - 5 ต้น ค่าที่ความลึก ประมาณ 3 - 5 เซนติเมตร และร้อยละ 74.4 ตอบถูกในคำถามข้อสามารถนำดินกล้าจากเกษตรกรทั่วไป มาปลูกทำเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ ตามลำดับ

(4) การปฏิบัติดูแลรักษาแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า เกษตรกรผู้ผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าวทั้งหมด ร้อยละ 100 มีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 โดยตอบถูกในคำถามข้อ หลังจากพ่นสารกำจัดวัชพืชแล้ว 1 วัน สามารถปล่อยน้ำเข้าแปลงนาได้ รองลงมาคือ ร้อยละ 98.4 ตอบถูกในคำถามข้อหากต้นข้าวเกิดโรค ควรใส่ปุ๋ยลงในแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าวทันที ร้อยละ 91.2 ตอบถูกในคำถามข้อควรรักษาระดับน้ำในแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว ไม่เกิน 15 เซนติเมตร และร้อยละ 66.4 ตอบถูกในคำถามข้อการใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 สามารถใส่ระยะไหนก็ได้ของการ เจริญเติบโตของข้าว ตามลำดับ

(5) การกำจัดพันธุ์ปน พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ร้อยละ 81.6 มีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 โดยตอบถูกในคำถามข้อสามารถกำจัดพันธุ์ข้าวปนได้ ในระยะต้นกล้า ระยะแตกกอ ระยะออกดอก ระยะโน้มรวง และระยะเมล็ดสุกแก่ รองลงมาคือ ร้อย ละ 76.0 ตอบถูกในคำถามข้อหลังจากถอนพันธุ์ข้าวปนแล้ว สามารถทิ้งพันธุ์ข้าวปนไว้ในแปลง หรือขอบแปลงได้ ร้อยละ 68.8 ตอบถูกในคำถามข้อเวลาที่เหมาะสมในการถอนกำจัดพันธุ์ปน คือ ช่วงเช้าไม่เกินเวลา 10.00 น. และช่วงบ่ายหลัง เวลา 15.00 น. และร้อยละ 48.8 ตอบถูกในคำถามข้อ เมื่อเห็นต้นพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ105 เกิดปนในกอพันธุ์ข้าว กข6 ควรถอนแค่ต้นพันธุ์ข้าวขาวดอก มะลิ105 ออกจากกอ นั้น ตามลำดับ

(6) การเก็บเกี่ยวข้าว พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ร้อยละ 97.6 มีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 โดยตอบถูกในคำถามข้อควรมีการระบายน้ำออกจากแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว ก่อนการเก็บเกี่ยวล่วงหน้า ประมาณ 7 - 15 วัน รองลงมาคือ ร้อยละ 91.2 ตอบถูกในคำถามข้อสามารถเก็บเกี่ยวต้นข้าว ในพื้นที่ที่ติดกับแปลงพันธุ์อื่น มาใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ได้ และร้อยละ 64.0 ตอบถูกในคำถามข้อควรเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าว ในระยะที่สุกแก่เต็มที่ ตามลำดับ

(7) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ร้อยละ 93.6 มีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 โดยตอบถูกในคำถามข้อกระสอบที่บรรจุเมล็ดพันธุ์ข้าว สามารถวางกับพื้นได้โดยตรง รองลงมาคือ ร้อยละ 85.6 ตอบถูกในคำถามข้อการตากเมล็ดพันธุ์ข้าว ควรมีการกลับกองข้าว ทุกๆ 2 ชั่วโมง หรือ วันละ 4 ครั้ง ร้อยละ 84.8 ตอบถูกในคำถามข้อการตากเมล็ดพันธุ์ข้าว สามารถตากบนถนนหรือพื้นซีเมนต์ได้โดยตรง และร้อยละ 77.6 ตอบถูกในคำถามข้อการใช้เครื่องนวดข้าว สามารถใช้ต่อจากเกษตรกรทั่วไปได้เลย ตามลำดับ

1.3.2 การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี

เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 มีการปฏิบัติตามกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1) การเตรียมพื้นที่ พบว่า เกษตรกรนำไปปฏิบัติ ร้อยละ 100 ได้แก่ ไถแปรเพื่อทำลาย ต้นข้าวอ่อน ข้าวเรื่อ และต้นอ่อนของวัชพืช รองลงมาคือ ร้อยละ 87.2 ไถเคหลังการเก็บเกี่ยวข้าว หรือไถกลบตอซัง ร้อยละ 84.8 ปรับระดับพื้นที่ ให้ราบเรียบสม่ำเสมอทั่วทั้งแปลง และร้อยละ 74.4 ขังน้ำในแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว 2 สัปดาห์ เพื่อให้เมล็ดข้าวเรื่อหรือวัชพืชงอก ตามลำดับ

2) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า เกษตรกรนำไปปฏิบัติ ร้อยละ 100 ได้แก่ คัดแยกเมล็ดพันธุ์ที่ไม่สมบูรณ์ออก ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวในการเพาะปลูก ไม่เกิน 2 ฤดูกาล และใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่คลุกด้วยสารเคมีป้องกันเชื้อรา รองลงมาคือ ร้อยละ 87.2 เพาะเมล็ดพันธุ์ข้าวด้วยการแช่น้ำสะอาด 12 - 24 ชั่วโมง แล้วนำไปหุ้ม 24 - 36 ชั่วโมง แผลง และร้อยละ 66.4 มีการทดสอบความงอกของเมล็ดพันธุ์ข้าว ก่อนนำไปเพาะปลูก ตามลำดับ

3) วิธีการปลูกข้าว พบว่า เกษตรกรนำไปปฏิบัติ ร้อยละ 97.6 ได้แก่ ใช้ต้นกล้า 3 - 5 ต้น ปักดำด้วยความลึก 3 - 5 เซนติเมตร รองลงมาคือ ร้อยละ 85.6 ใช้ระยะในการปักดำระหว่างแถวและระหว่างกอ 20 x 25 เซนติเมตร ตามลำดับ

4) การปฏิบัติดูแลรักษาแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า เกษตรกรนำไปปฏิบัติ ร้อยละ 94.4 ได้แก่ รักษาระดับน้ำ ไม่เกิน 15 เซนติเมตร และใช้สารชีวภัณฑ์ รองลงมาคือ ร้อยละ 84.8 กำจัดวัชพืชร่อนการไถบด และร้อยละ 68.0 คำนวณปริมาณการไถบดในแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว ตามลำดับ

5) การกำจัดพันธุ์ปน พบว่า เกษตรกรนำไปปฏิบัติ ร้อยละ 100 ได้แก่ การตัดถอนพันธุ์ปน โดยถอนทั้งต้นและราก แล้วนำออกไปทิ้ง รองลงมาคือ ร้อยละ 81.6 กำจัดพันธุ์ปนในระยะต้นกล้า ระยะแตกกอ ระยะออกดอก ระยะโน้มรวง และระยะเมล็ดสุกแก่ ตามลำดับ

6) การเก็บเกี่ยวข้าว พบว่า เกษตรกรนำไปปฏิบัติ ร้อยละ 100 ได้แก่ ระบายน้ำออกจากแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว ก่อนการเก็บเกี่ยว 7 - 15 วัน และแยกการเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าว และเมล็ดพันธุ์ข้าวทั่วไปออกจากกัน รองลงมาคือ ร้อยละ 93.6 เก็บเกี่ยวข้าวในระยะเมล็ดสุกแก่หรือประมาณ 28 - 30 วัน หลังข้าวออกดอก ตามลำดับ

7) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรนำไปปฏิบัติ ร้อยละ 100 ได้แก่ ลดความชื้นเมล็ดพันธุ์ข้าว ให้เหลือประมาณ 12 - 14 เปอร์เซ็นต์ หลังการเก็บเกี่ยว และวางกระสอบเมล็ดพันธุ์ข้าว ให้สูงจากพื้นอย่างน้อย 10 เซนติเมตร รองลงมาคือ ร้อยละ 99.2 ตากเมล็ดพันธุ์ข้าว ประมาณ 3 - 4 แดด ร้อยละ 89.6 ทำความสะอาดกระสอบ ก่อนบรรจุเมล็ดพันธุ์ข้าว และ ร้อยละ 84.8 ทำความสะอาดเครื่องนวดข้าว ตามลำดับ

1.3.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี

ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี ในภาพรวมทั้ง 3 ประเภท อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12 ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี จำแนกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) ปัญหาด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.45 ปรากฏผล ดังนี้

(1) การเตรียมพื้นที่ พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.42) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่มีปัญหาในระดับปานกลาง จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาค่าใช้จ่ายในการเตรียมดิน (ค่าเฉลี่ย 3.18) มีประเด็นที่มีปัญหาในระดับน้อย จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาพื้นที่นาเสี่ยงต่อภัยธรรมชาติ (น้ำท่วม) (ค่าเฉลี่ย 2.05) และปัญหาขาดแคลนรถไถ (ค่าเฉลี่ย 2.02)

(2) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.31) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่มีปัญหาในระดับน้อย จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก (ค่าเฉลี่ย 2.47) และปัญหาปริมาณข้าวไม่เพียงพอที่จะใช้ปลูก (ค่าเฉลี่ย 2.14)

(3) วิธีการปลูกข้าว พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.99) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่มีปัญหาในระดับมาก จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาค่าใช้จ่ายแรงงานในการปลูกข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.50) มีประเด็นที่มีปัญหาในระดับปานกลาง จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาขาดแคลนแรงงานในการปลูกข้าว (ค่าเฉลี่ย 2.91) และมีประเด็นที่มีปัญหาในระดับน้อย จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาต้นกล้าข้าว เกิดโรค (ค่าเฉลี่ย 2.57)

(4) การปฏิบัติดูแลรักษาแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.98) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่มีปัญหาในระดับมาก จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาราคาของปุ๋ย (ค่าเฉลี่ย 3.43) มีประเด็นที่มีปัญหาในระดับปานกลาง จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาโรค แมลงศัตรูพืชระบาด (ค่าเฉลี่ย 2.98) และมีประเด็นที่มีปัญหาในระดับน้อย จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาขาดแคลนน้ำ / น้ำไม่เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 2.54)

(5) การกำจัดพันธุ์ปน พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.80) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่มีปัญหาในระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาไม่มีเวลาไปตรวจคัดพันธุ์ข้าวปน (ค่าเฉลี่ย 2.94) และขาดความรู้เรื่องการจัดพันธุ์ปน (ค่าเฉลี่ย 2.67)

(6) การเก็บเกี่ยวข้าว พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.27) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่มีปัญหาในระดับมาก จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาต้นข้าวล้ม (ค่าเฉลี่ย 3.50) ปัญหาค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.38) และมีประเด็นที่มีปัญหาในระดับปานกลาง จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาขาดแคลนแรงงานในการเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 2.93)

(7) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.51) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่มีปัญหาในระดับน้อย จำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาขาดกระสอบบรรจุเมล็ดพันธุ์ข้าวที่สะอาด (ค่าเฉลี่ย 2.54) ปัญหาขาดพื้นที่ตากเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 2.49) และปัญหาขาดวัสดุรองตากเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 2.49)

(8) ปัญหาด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแบบอื่นๆ พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 0.36) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาศัตรูข้าว (ค่าเฉลี่ย 0.56) และปัญหาวัชพืช (ค่าเฉลี่ย 0.15)

2) ปัญหาด้านการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.43 ปรากฏผล ดังนี้

(1) แบบรายบุคคล พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.21) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่มีปัญหาในระดับปานกลาง จำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาเจ้าหน้าที่ขาดการติดตามให้คำปรึกษา (ค่าเฉลี่ย 3.28) ปัญหาไม่มีเจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.26) ปัญหาการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ไม่สะดวก (ค่าเฉลี่ย 3.18) และปัญหาระยะทางที่ไกลในการไปพบเจ้าหน้าที่ที่สำนักงาน (ค่าเฉลี่ย 3.10)

(2) แบบกลุ่ม พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.82) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่มีปัญหาในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาขาดการระดมสมองด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.31) มีประเด็นที่มีปัญหาในระดับมาก จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาขาดการสาธิตด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.96) ปัญหาขาดการฝึกอบรมด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.68) และมีประเด็นที่มีปัญหาในระดับปานกลาง จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาขาดการไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.34)

(3) แบบมวลชน พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.25) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่มีปัญหาในระดับมาก จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาไม่มีเอกสารให้ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.71) ปัญหาไม่มีการจัดกิจกรรมหรือนิทรรศการ (ค่าเฉลี่ย 3.60) มีประเด็นที่มีปัญหาในระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ มีปัญหาในการใช้อินเตอร์เน็ตเพื่อสืบค้นข้อมูล (ค่าเฉลี่ย 2.89) และปัญหาไม่มีความรู้ในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ค่าเฉลี่ย 2.81)

3) ปัญหาด้านการสนับสนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการสนับสนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.48 ปรากฏผล ดังนี้ มีประเด็นที่มีปัญหาในระดับมาก จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาขาดการสนับสนุนด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.86) ปัญหาขาดเงินทุนในการซื้อปัจจัยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.66) มีประเด็นที่มีปัญหาในระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ (ค่าเฉลี่ย 3.24) และขาดการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.15)

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี โดยมีเกษตรกรให้ข้อเสนอแนะ จำนวน 89 ราย คิดเป็น ร้อยละ 71.2 ซึ่งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี จำแนกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะมากที่สุด ร้อยละ 12.8 เสนอแนะควรมีการส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ข้าวทุกปี รองลงมาคือ ร้อยละ 8.0 เสนอแนะอยากให้มีการจัดทำแปลงเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 5.6 เสนอแนะควรมีการทดลองปลูกข้าวพันธุ์อื่น ร้อยละ 2.4 เสนอแนะองค์ความรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในรูปแบบใหม่ๆ ร้อยละ 1.6 เสนอแนะควรจัดส่งเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีการสนับสนุนให้เร็วขึ้น ร้อยละ 0.8 เสนอแนะ จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ เสนอแนะควรมีการส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ข้าวเพิ่มขึ้น และเสนอแนะองค์ความรู้ในการปลูกพันธุ์ข้าวให้เหมาะสมกับพื้นที่

2) ด้านการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะมากที่สุด ร้อยละ 14.4 เสนอแนะเจ้าหน้าที่มาติดตามให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ รองลงมาคือ ร้อยละ 13.6 เสนอแนะส่งเสริมเรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้แก่คนรุ่นหลัง ร้อยละ 12.8 เสนอแนะควรมีการส่งเสริมการวิเคราะห์ดินที่เหมาะสมกับพันธุ์ข้าวที่นำมาปลูก ร้อยละ 11.2 เสนอแนะควรมีการส่งเสริมการปลูกพืชฤดูแล้ง หรือพืชหลังการเก็บเกี่ยว ร้อยละ 7.2 เสนอแนะส่งเสริมนวัตกรรมใหม่ๆ ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ร้อยละ 4.0 เสนอแนะ จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ เสนอแนะส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไปในทิศทาง และเสนอแนะการติดตามเกษตรกรที่มีปัญหาเรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ร้อยละ 1.6 เสนอแนะคัดเลือกเกษตรกรที่มีความตั้งใจจริงในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ร้อยละ 0.8 เสนอแนะ จำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ เสนอแนะมีการจัดนิทรรศการ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพิ่มมากขึ้น เสนอแนะส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกร ทำตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ และเสนอแนะส่งเสริมให้ความรู้ เรื่องการกำจัดศัตรูข้าว

3) ด้านการสนับสนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะมากที่สุด ร้อยละ 25.6 เสนอแนะต้องการให้รัฐบาลสนับสนุนช่วยเหลือเรื่องราคาข้าว รองลงมาคือ ร้อยละ 16.0 เสนอแนะสนับสนุนด้านการตลาด ร้อยละ 15.2 เสนอแนะปัจจัยต่างๆ ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และร้อยละ 0.8 เสนอแนะสนับสนุนพันธุ์ข้าว ทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว

1.3.4 แนวทางในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกร จังหวัด

อุดรธานี

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อแนวทางในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี ในภาพรวมทั้ง 3 ด้าน โดยเห็นด้วยในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ซึ่งแนวทางในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี จำแนกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) ด้านประเด็นการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นด้านประเด็นการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.02 ปรากฏผล ดังนี้

(1) การเตรียมพื้นที่ พบว่า ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.47) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดิน (ค่าเฉลี่ย 4.49) การรณรงค์ไม่ให้มีการเผาตอซังก่อนการเตรียมดิน (ค่าเฉลี่ย 4.46) และมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมดิน เพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.45)

(2) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ มีการอบรมให้ความรู้ เรื่องการเลือกใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ (ค่าเฉลี่ย 4.25) มีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมาก จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ มีการอบรมให้ความรู้ เรื่องกรรมวิธีในการเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าวก่อนการเพาะปลูก (ค่าเฉลี่ย 4.12) และมีการให้คำแนะนำ เรื่องอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.06)

(3) วิธีการปลูกข้าว พบว่า ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.03) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ ส่งเสริมให้กลุ่มมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการปลูกข้าว (ลดค่าใช้จ่ายด้านแรงงานในการปลูกข้าว) (ค่าเฉลี่ย 4.22) มีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมาก จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ควรให้คำแนะนำและติดตามการปลูกข้าวของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.94) และมีการอบรมให้ความรู้ เรื่องวิธีในการปลูกข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.93)

(4) การปฏิบัติดูแลรักษาแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.29) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ มีการอบรมให้ความรู้ เรื่องการป้องกันกำจัดโรค / แมลงศัตรูข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.32) มีการอบรมให้ความรู้ เรื่องการใช้สารเคมีในการผลิตเมล็ดพันธุ์

ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.30) และเจ้าหน้าที่ควรให้คำแนะนำ เรื่องการใช้ปุ๋ยในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.25)

(5) การกำจัดพันธุ์ปน พบว่า ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.83) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมาก จำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ มีการจัดกลุ่มย่อยให้เกษตรกร เพื่อไปช่วยกันกำจัดพันธุ์ปน (ค่าเฉลี่ย 3.96) เจ้าหน้าที่ควรมาติดตาม ให้คำแนะนำการกำจัดพันธุ์ปนทุกระยะ (ค่าเฉลี่ย 3.86) และมีการอบรมให้ความรู้ เรื่องการกำจัดพันธุ์ปน (ค่าเฉลี่ย 3.67)

(6) การเก็บเกี่ยวข้าว พบว่า ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.51) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมาก จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ ส่งเสริมให้กลุ่มมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าว (ลดค่าใช้จ่ายด้านแรงงานในการเก็บเกี่ยว) (ค่าเฉลี่ย 3.76) มีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ มีการอบรมให้ความรู้ เรื่องการเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.39) และเจ้าหน้าที่ควรมาให้คำแนะนำ วิธีการเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.38)

(7) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.87) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมาก จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ มีการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 3.91) และมีการอบรมให้ความรู้ เรื่องการดูแลรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าวหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 3.83)

2) ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.07 ปรากฏผล ดังนี้

(1) แบบรายบุคคล พบว่า ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.21) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ เมื่อเข้าไปพบเจ้าหน้าที่ที่สำนักงาน เจ้าหน้าที่สามารถให้คำปรึกษาได้ (ค่าเฉลี่ย 4.25) มีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมาก จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ ควรสนับสนุนให้เกิดความสะดวกในการติดต่อเจ้าหน้าที่ทางโทรศัพท์ (ค่าเฉลี่ย 4.19) และเจ้าหน้าที่ควรเข้ามาเยี่ยมเยียนเกษตรกรทุกราย (ค่าเฉลี่ย 4.18)

(2) แบบกลุ่ม พบว่า ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.32) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ ควรมีการจัดประชุมกลุ่มเป็นประจำ (ค่าเฉลี่ย 4.45) ควรมีการอบรม

กันเองในกลุ่ม ในเรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.40) ควรมีการจัดทำแปลงนาสาธิต / แปลงเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.36) และมีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมาก จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ กลุ่มควรมีการไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ (ค่าเฉลี่ย 4.07)

(3) แบบมวชน พบว่า ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.68) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมาก จำนวน 6 ประเด็น ได้แก่ วิทยุโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 4.14) หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 4.14) เอกสารคู่มือ / แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 4.12) วีดิทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 4.10) การจัดนิทรรศการ (ค่าเฉลี่ย 4.05) วิทยุกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ย 4.02) มีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับปานกลาง จำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ ไลน์ (Line) (ค่าเฉลี่ย 3.18) เฟสบุ๊ก (Face book) (ค่าเฉลี่ย 3.05) อินเทอร์เน็ต (Internet) (ค่าเฉลี่ย 2.98) และโปรแกรม / แอปพลิเคชัน (Program / Application) (ค่าเฉลี่ย 2.97)

3) ด้านการสนับสนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นด้านการสนับสนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.39 ปรากฏผล ดังนี้

(1) ด้านปัจจัยการผลิต พบว่า ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.12) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในชุมชน ให้มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้บริการอย่างเพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 4.34) และมีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมาก จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ มีการจัดหาแหล่งสินเชื่อ เพื่อนำมาซื้อปัจจัยการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.90)

(2) ด้านการบริการ พบว่า ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.36) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ ควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานต่างๆ (ค่าเฉลี่ย 4.38) และเจ้าหน้าที่ควรติดตามให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 4.33)

(3) ด้านการตลาด พบว่า ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.69) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็นพบว่า มีประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ ควรมีการหาตลาดรองรับเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.75) ควรมีการให้คำแนะนำวิธีการขาย การโฆษณาการประชาสัมพันธ์ (ด้านการส่งเสริมการขาย) (ค่าเฉลี่ย 4.68) และควรมีการให้คำแนะนำในการออกร้านจำหน่าย (ค่าเฉลี่ย 4.65)

2. อภิปรายผล

จากผลการศึกษา แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกรสมาชิกโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดอุดรธานี มีข้ออภิปรายผล ดังนี้

2.1 สภาพสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่นๆ ของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี

2.1.1 สภาพสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 56.43 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 36.77 ปี และมีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 3.46 ปี สอดคล้องกับการศึกษาของ กวิสรา มมประโคน (2555,น. 70) วิจัยเรื่องการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน อำเภอนาทาย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54.82 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 27.54 ปี และมีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 3.46 ปี ทั้งนี้เพราะแรงงานหลักเพศชายเป็นเสาหลักของครอบครัวหรือแรงงานหลักของครอบครัว โดยอยู่ในช่วงอายุ 20 - 40 ปี ส่วนใหญ่จะไปใช้แรงงานในการประกอบอาชีพอย่างอื่น หลังจากผ่านช่วงอายุนั้นมาแล้วจึงหันกลับมาทำอาชีพที่ตนเองถนัด ถ้านับจากเริ่มทำนา เกษตรกรที่เป็นแรงหลักส่วนใหญ่เริ่มทำนาตั้งแต่ยังเด็ก จึงทำให้มีประสบการณ์ในการทำนามาก แต่ประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ยังน้อย เนื่องจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ในโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่นี้เป็นนโยบายของรัฐบาลในปี 2559 เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวส่วนใหญ่จึงได้มีโอกาสในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งในส่วนนี้จึงทำให้ประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวยังน้อย แต่ก็มีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าว มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เพราะเป็นสมาชิกแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับหน่วยงานราชการ จึงให้มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมากกว่าคนอื่น

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกเกินครึ่ง ร้อยละ 66.4 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธกส. และเกษตรกรร้อยละ 58.4 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ อภิชาติ ฟองสินธุ์ (2557,น. 89) วิจัยเรื่องความต้องการส่งเสริมการผลิตและการตลาดข้าวนาปีของเกษตรกรตำบลผาสุก อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งเป็นสมาชิกลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในเรื่อง

ต้นทุนในการผลิต จึงหันไปพึ่งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เพราะเป็นธนาคารเพื่อการเกษตรที่มีสินเชื่อให้เกษตรกรกู้ยืม เพื่อเป็นต้นทุนไปใช้ในการทำการเกษตร

2.1.2 สภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี มีอาชีพหลักทำนา ร้อยละ 93.6 มีอาชีพรองทำไร่/ทำสวน ร้อยละ 68.8 มีรายได้จากการขายเมล็ดพันธุ์ข้าว ปี 2559 เฉลี่ย 19,272.35 บาท มีรายได้จากการขายข้าว ปี 2559 เฉลี่ย 19,674.76 บาท มีรายได้จากการทำการเกษตรอื่นๆ ปี 2559 เฉลี่ย 50,800 บาท มีรายได้นอกภาคการเกษตรของครัวเรือน ปี 2559 เฉลี่ย 40,609.52 บาท

จากการศึกษา พบว่า มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.62 คน มีพื้นที่ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 9.17 ไร่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กวิสรา มมประโคน (2555, น. 70) พบว่า มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแรงงานในการทำนา เฉลี่ย 2.30 คน มีพื้นที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 7.52 ไร่

2.1.3 สภาพปัจจัยอื่นๆ ของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี ทั้งหมดใช้น้ำฝนในการทำนา รองลงมาคือ ใช้น้ำชลประทานในการทำนา และมีความเพียงพอของน้ำที่ใช้ในการทำนา

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี มากกว่าครึ่ง มีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ระดับมากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 32.8 มีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ระดับมาก และส่วนน้อยมีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 เฉลี่ย 21.41 ความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เกษตรกรตอบถูกน้อยที่สุด คือ เรื่องการกำจัดพันธุ์ปน เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ ยังไม่เข้าใจวิธีที่ถูกต้องของการกำจัดพันธุ์ปน รวมถึงเวลาที่เหมาะสมในการออกตรวจแปลงเพื่อตรวจหาพันธุ์ปน ดังนั้น เจ้าหน้าที่ควรมีการจัดฝึกอบรมในเรื่องการกำจัดพันธุ์ปนและถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้อง เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าใจ และนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งสอดคล้องกับ กฤษฎิ์ คำตัน (2549, น. 126) ได้อธิบายว่า การได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้จากเจ้าหน้าที่ ในเรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ พร้อมทั้งเกษตรกรจะต้องปฏิบัติดูแลรักษาแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าวของตนเองเป็นอย่างดี เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีมาตรฐานตรงตามมาตรฐานกรมการข้าว จึงสามารถนำไปขายได้ และสอดคล้องกับ กวิสรา มมประโคน (2555, น. 74) ได้อธิบายว่า เกษตรกรสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับค่อนข้างมาก ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้ฝึกอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ทำ

หน้าที่ให้คำปรึกษา รวมทั้งการจัดประชุมกลุ่มก็มีส่วนทำให้เกิดความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก

2.2 การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี

2.2.1 การเตรียมพื้นที่ ผลการศึกษา พบว่า ประเด็นที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ชังน้ำในแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว 2 สัปดาห์ เพื่อให้เมล็ดข้าวเรือหรือวัชพืชงอก ซึ่งมีผลกระทบมากจากการไม่มีน้ำมาช่วยในการเตรียมพื้นที่ ดังนั้น ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือทางภาครัฐควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการขุดสระหรือบ่อน้ำเพื่อให้มีน้ำใช้อย่างเพียงพอในการเตรียมพื้นที่

2.2.2 การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว ผลการศึกษา พบว่า ประเด็นที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ มีการทดสอบความงอกของเมล็ดพันธุ์ข้าว ก่อนนำไปเพาะปลูก เนื่องจากเกษตรกรมีความเชื่อมั่นในเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ทางศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวสนับสนุนให้ และเป็นการปฏิบัติที่ยุงยาก จึงทำให้เกษตรกรมีการปฏิบัติน้อย ดังนั้น ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่ควรแนะนำให้ความรู้แก่เกษตรกร เพื่อที่จะได้ทดสอบคุณภาพความงอกของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้รับการสนับสนุน หากมีปัญหาเรื่องความงอก ทางเจ้าหน้าที่จะได้ช่วยแก้ไขปัญหามาได้เร็วขึ้น

2.2.3 วิธีการปลูกข้าว ผลการศึกษา พบว่า ประเด็นที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ใช้ระยะในการปักดำ ระหว่างแถวและระหว่างกอ 20 x 25 เซนติเมตร เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่จะปักดำต้นกล้าชิดกันระหว่างแถวและระหว่างกอ และจะทำให้ใช้ต้นกล้าในการปักดำจำนวนมาก ซึ่งมีผลต่อการแตกกอของต้นข้าว ดังนั้น ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่ควรมีการแนะนำในเรื่องการปลูกข้าวให้แก่เกษตรกรเข้าใจ ว่าระยะห่างและจำนวนต้นกล้าที่ใช้ในการปักดำ มีข้อดีและข้อเสียอย่างไร

2.2.4 การปฏิบัติดูแลรักษาแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว ผลการศึกษา พบว่า ประเด็นที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ คำนวณปริมาณการใส่ปุ๋ยในแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่คำนวณปริมาณการใส่ปุ๋ย และไม่รู้วิธีในการคำนวณที่ถูกต้อง ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่จะใส่ปุ๋ยปริมาณเดิมและสูตรเดิมที่เคยใช้มาก่อน ดังนั้น ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้คือ ต้องมีเจ้าหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้อง มาจัดอบรมในเรื่องการคำนวณปุ๋ยก่อนการใช้ รวมไปถึงการสนับสนุนการวิเคราะห์ดินให้แก่เกษตรกร เพื่อที่จะช่วยในเรื่องการจัดการการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง รวมทั้งยังช่วยลดต้นทุนการใส่ปุ๋ยแก่เกษตรกร

2.2.5 การกำจัดพันธุ์ปน ผลการศึกษา พบว่า ประเด็นที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ กำจัดพันธุ์ปน ในระยะต้นกล้า ระยะแตกกอ ระยะออกดอก ระยะโน้มรวง และระยะเมล็ดสุกแก่

เนื่องจากเกษตรกรบางราย เข้าใจว่าระยะที่สามารถกำจัดพันธุ์ปนได้ชัดเจนควรดูแลในระยะออกดอก ระยะ โนม่วง และเพราะเหตุนี้ จึงทำให้เกษตรกรหลายรายปฏิบัติไม่ตรงตามที่กำหนด ซึ่งเกษตรกรเลือกปฏิบัติกำจัดพันธุ์ปนแค่บางระยะของการเจริญเติบโต ดังนั้น ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่ควรมีการอบรมฝึกปฏิบัติในเรื่องการกำจัดพันธุ์ปนเป็นอย่างมาก เพราะเรื่องกำจัดพันธุ์ปนเป็นอีกสาเหตุหลักอีกสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้เกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่ผ่านมาตรฐาน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ถูกต้องให้แก่เกษตรกรที่จะนำไปปฏิบัติ

2.2.6 การเก็บเกี่ยวข้าว ผลการศึกษา พบว่า ประเด็นที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ เก็บเกี่ยวข้าวในระยะเมล็ดสุกแก่ หรือประมาณ 28 - 30 วัน หลังข้าวออกดอก เนื่องจากเกษตรกรบางส่วนมีการปฏิบัติในการเก็บเกี่ยวข้าว คือ เก็บเกี่ยวข้าวในช่วงระยะเมล็ดสุกแก่เต็มที่ ซึ่งการเก็บเกี่ยวในช่วงระยะเมล็ดสุกแก่เต็มที่นี้ จะมีผลกระทบ อาทิ เช่น ทำให้ข้าวร่วงล้นง่าย จึงทำให้ได้ผลผลิตต่ำ และทำให้เมล็ดข้าวร่วงล้นอยู่ในแปลงนาจำนวนมาก ซึ่งจะทำให้เกิดข้าวเรือจำนวนมากในฤดูกาลเพาะปลูกถัดไป ดังนั้น ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่ควรมีการแนะนำให้ความรู้แก่เกษตรกรที่ถูกต้อง เกี่ยวกับช่วงระยะในการเก็บเกี่ยวข้าว โดยจะต้องกำหนดช่วงระยะเก็บเกี่ยวข้าวในระยะเมล็ดสุกแก่ หรือประมาณ 28 - 30 วัน ซึ่งสอดคล้องกับ บุญหงส์ จงคิด (2557, น. 150) กล่าวว่า หลังจากข้าวออกดอกแล้วประมาณ 30 วัน เมล็ดข้าวก็จะสุกแก่พร้อมเก็บเกี่ยวได้ หรืออาจสังเกตจากการที่เมล็ดข้าวในรวงสุกเหลืองประมาณ 80 % ซึ่งเรียกว่า ระยะพลับพลึง

2.2.7 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ผลการศึกษา พบว่า ประเด็นที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ทำความสะอาดเครื่องนวดข้าว เนื่องจากมีความยุ่งยากต่อการปฏิบัติ จึงทำให้เกษตรกรบางรายใช้เครื่องนวดข้าวต่อจากเกษตรกรรายอื่น และทำให้เมล็ดข้าวพันธุ์อื่นที่ติดมากับเครื่องนวดลงมาปนด้วยในตอนบรรจุเข้ากระสอบ และเมื่อนำไปทำการตรวจสอบวิเคราะห์ก็จะเป็นอีกสาเหตุหลักที่ทำให้เมล็ดพันธุ์ข้าวไม่ผ่านมาตรฐานตามที่กำหนด ดังนั้น ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่ควรแนะนำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจว่า การไม่ทำความสะอาดเครื่องนวดข้าว จะทำให้ส่งผลกระทบในด้านใดบ้างต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

2.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

2.3.1 ปัญหาด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีระดับปัญหามากที่สุด ได้แก่ ค่าใช้จ่ายแรงงานในการปลูกข้าว และปัญหาด้านข้าวล้ม ซึ่งสรุปได้ว่า ปัจจุบันแรงงานในการปลูกข้าวค่อนข้างหายาก ส่วนแรก คือ การปลูกข้าวพร้อมกัน จึงทำให้เกิดการแย่งแรงงานกันเกิดขึ้น โดยจะใช้จ่ายเป็นตัวล่อหรือจ้างด้วยค่าแรงที่สูงกว่า หากพื้นที่ใดต้องการปลูกข้าวเสร็จเร็ว ก็ต้องจ้างแรงงานที่แพงกว่ารายอื่น เพื่อให้แรงงานมาทำนาในพื้นที่ของตนเองก่อน ส่วนที่สอง คือ แรงงานหายากเพราะ แรงงานบางรายมีพื้นที่ทำนาเป็นของตนเอง จึงต้องการปลูกข้าวในพื้นที่ของตนเองให้เสร็จก่อน ถึงจะไปรับจ้างปลูกข้าวให้แก่คนอื่นได้ ส่วนปัญหาข้าวล้ม ซึ่งเป็นปัญหาในช่วงการเก็บเกี่ยวข้าว ทำให้ในการจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยวข้าวมีราคาแพงขึ้น เนื่องจากข้าวล้มมีความยากลำบากในการเก็บเกี่ยวเป็นอย่างมาก และหากพื้นที่ของเกษตรกรคนไหนใช้รถในการเก็บเกี่ยวในพื้นที่ที่มีข้าวล้ม ก็จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยวข้าวมีราคาแพงขึ้น ดังนั้น ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่ควรจะมีการส่งเสริมให้เกษตรกรในกลุ่มรวมตัวกัน และช่วยกันในการปลูกข้าวหรือการเก็บเกี่ยวข้าว เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงาน

2.3.2 ปัญหาด้านการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6

1) แบบรายบุคคล พบว่า เกษตรกรมีระดับปัญหามากที่สุด ได้แก่ เจ้าหน้าที่ขาดการติดตามให้คำปรึกษา ซึ่งทำให้เป็นปัญหาแก่เกษตรกรเป็นอย่างมาก เพราะส่วนใหญ่เกษตรกรต้องการคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ หากเจ้าหน้าที่ขาดการติดตามให้คำปรึกษา จะทำให้เกษตรกรมีการแก้ปัญหาไปในทางที่ผิด ซึ่งสอดคล้องกับ กรมส่งเสริมการเกษตร (2556,น. 107) กล่าวว่า การส่งเสริมแบบรายบุคคล มีข้อดีคือ ได้ผลแน่นอน สามารถเข้าใจหรือแก้ไขปัญหาก็ถูกต้องและสร้างความคุ้นเคยกับเกษตรกรได้มาก

2) แบบกลุ่ม พบว่า เกษตรกรมีระดับปัญหามากที่สุด ได้แก่ ขาดการระดมสมองด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งหากกลุ่มหรือสมาชิกในกลุ่มขาดการระดมสมอง หรือขาดการใช้ความคิด ไม่มีการปรึกษาหารือกัน จะทำให้การพัฒนาของกลุ่มมีความลำบาก รองลงมาคือ ขาดการสาธิตด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งจะทำให้เกษตรกรไม่มีโอกาสได้เห็นวิธีการที่ถูกต้องตามหลักปฏิบัติ หรือไม่มีโอกาสได้เห็นการพัฒนาด้านอื่นๆ ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว แต่หากเกษตรกรได้เห็นการสาธิตการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีการพัฒนาที่เพิ่มขึ้น และสามารถนำไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเองได้ จะทำให้เกษตรกรได้รับรู้และได้เห็น ทำให้จดจำและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

3) แบบมวชน พบว่าเกษตรกรมีระดับปัญหามากที่สุด ได้แก่ ไม่มีเอกสารให้ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรเป็นอย่างมาก เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่จะได้รับความรู้จากเอกสาร หรือคู่มือที่เจ้าหน้าที่แจกให้ หากไม่มีเอกสารให้ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว จะทำให้เกษตรกรขาดความรู้ที่มีการพัฒนาในด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขึ้นมาในแต่ละปี และทำให้เกษตรกรขาดความก้าวหน้าในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ในนวัตกรรมใหม่ๆ

2.3.3 ปัญหาด้านการสนับสนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีระดับปัญหามากที่สุด ได้แก่ ขาดการสนับสนุนด้านการตลาด ปัญหานี้ส่วนใหญ่เป็นปัญหาแก่กลุ่มเกษตรกรหลายกลุ่ม ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับกลุ่มของเกษตรกรด้วยว่ามีการพูดคุยกันในกลุ่มหรือไม่ และมีการวางแผนทำการตลาดอย่างไร หรือควรจะมีการทำสนธิสัญญากับโรงสี หรือขายให้พ่อค้าคนกลางในรูปแบบไหน ดังนั้น การแก้ปัญหา คือ กลุ่มควรมีการรวมตัวกัน ประชุมหารือกัน ทำแผนโฆษณา ประชาสัมพันธ์ให้กลุ่ม หรือออกร้านไปตามงานเกษตรต่างๆ เพื่อนำเมล็ดพันธุ์ข้าวไปขาย และเป็นการขยายตลาดอีกทาง

2.3.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี

1) ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 พบว่า เกษตรกรได้ให้ข้อเสนอแนะมากที่สุด ได้แก่ ควรมีการส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ข้าวทุกปี ซึ่งหากเกษตรกรได้เมล็ดพันธุ์ข้าวมาเพาะปลูกทุกปี จะทำให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวลดลง และทำให้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมีคุณภาพมากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรได้เปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ข้าวไปใช้ในการปลูกทุกปี

2) ด้านการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 พบว่า เกษตรกรได้ให้ข้อเสนอแนะมากที่สุด ได้แก่ เจ้าหน้าที่มาติดตามให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ รองลงมาคือส่งเสริมเรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้แก่คนรุ่นหลัง โดยไปส่งเสริมให้ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รู้ความสำคัญในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ว่ามีความแตกต่างกับการปลูกข้าวทั่วไปอย่างไร

3) ด้านการสนับสนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 พบว่า เกษตรกรได้ให้ข้อเสนอแนะมากที่สุด ได้แก่ ต้องการให้รัฐบาลสนับสนุนช่วยเหลือเรื่องราคาข้าว เนื่องจากราคาข้าวตกต่ำเป็นอย่างมาก เกษตรกรจึงอยากให้รัฐบาลสนับสนุนช่วยเหลือในการเพิ่มราคาข้าวในท้องตลาดให้สูงขึ้น

2.4 แนวทางในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี

2.4.1 ด้านประเด็นการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดิน รองลงมาคือ การรณรงค์ไม่ให้มีการเผาตอซังก่อนการเตรียมดิน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงสรุปได้ว่า การส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ควรให้ความสำคัญต่อดิน หรือการเตรียมพื้นที่ก่อนการเพาะปลูกเป็นอันดับแรก เนื่องจากดินเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้มีผลผลิตด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้สูงขึ้น รวมทั้งการรณรงค์ไม่ให้มีการเผาตอซังก่อนการเตรียมดิน เนื่องจากการเผาตอซังข้าวส่งผลทำให้ดินสูญเสียอินทรีย์วัตถุ เป็นการทำลายโครงสร้างของดิน จุลินทรีย์ในดิน และสิ่งมีชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อดิน ซึ่งตอซังข้าวมีประโยชน์อย่างมาก เมื่อไถกลบจะเป็นอินทรีย์วัตถุช่วยปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับกุลปรีชา นาเมืองรักษ์ (2558, น. 24) กล่าวว่า การไถกลบตอซัง จะช่วยปรับโครงสร้างของดินให้มีความเหมาะสม ทำให้ดินโปร่งร่วนซุย ง่ายต่อการเตรียมดิน การปักดำกล้า และการระบายอากาศของดินเพิ่มมากขึ้น

2.4.2 ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6

1) แบบรายบุคคล พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ได้แก่ เมื่อเข้าไปพบเจ้าหน้าที่ที่สำนักงาน เจ้าหน้าที่สามารถให้คำปรึกษาได้ ซึ่งเวลาเกษตรกรมีปัญหาและต้องการคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ เกษตรกรก็ต้องการคำตอบจากผู้เชี่ยวชาญโดยตรง ดังนั้น ในบางครั้งเกษตรกรก็จะเข้ามาหาเจ้าหน้าที่ เพื่อขอคำปรึกษาในปัญหาที่เกษตรกรมี ซึ่งการเข้ามาหาเจ้าหน้าที่ที่สำนักงานก็จะ เป็นอีกทางที่จะช่วยให้เกษตรกรได้รับความรู้ และวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

2) แบบกลุ่ม พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ได้แก่ ควรมีการจัดประชุมกลุ่มเป็นประจำ เพราะการประชุมกลุ่มจะเป็นส่วนที่ช่วยให้สมาชิกในกลุ่มได้ปรึกษาหารือกัน ได้คุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น เพื่อที่จะได้หาวิธีแก้ไขปัญหาร่วมกัน และจะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีความผูกพันกันมากขึ้น เวลามีปัญหาคนในกลุ่มจะสามารถดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี

3) แบบมวชน พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ได้แก่ การส่งเสริมผ่านทางวิทยุโทรทัศน์ และหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ทั้งนี้ เนื่องจากผู้นำหมู่บ้านมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกือบทุกวัน จึงเป็นสื่อที่อยู่ใกล้ตัวเกษตรกรมากที่สุด สามารถนำเสนอข้อมูลข่าวสารได้ทันทั่วถึง ต่อเนื่อง และได้ผล แต่จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นวิธีการส่งเสริมที่เกษตรกรน้อยรายมีความต้องการในการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ อภิชาติ พองสินธุ์ (2557, น. 97) กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นวิธีการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการน้อยมาก ทั้งนี้ก็อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมีอายุมาก ไม่นัดในการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงมีความต้องการใช้น้อย

2.4.3 ด้านการสนับสนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6

1) ด้านปัจจัยการผลิต พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ได้แก่ สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในชุมชน ให้มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้บริการอย่างเพียงพอ จากการศึกษากษตรกรหมู่บ้านรอบข้าง ส่วนมากเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง และบางส่วนซื้อจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งอยู่ห่างไกลและไม่สะดวกในการเดินทาง ประกอบกับเมล็ดพันธุ์ข้าวมีราคาแพง ดังนั้น จึงต้องการให้มีการจัดตั้งศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ให้มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้บริการอย่างเพียงพอ

2) ด้านการบริการ พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ได้แก่ ควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานต่างๆ อาทิ เช่น การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าว การสนับสนุนการจัดทำปุ๋ย รวมถึงการสนับสนุนอุปกรณ์ต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องในการนำมาผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งเกษตรกรให้ความคิดเห็นว่า หากมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตต่างๆ จะช่วยให้ลดต้นทุนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวได้มากขึ้น

3) ด้านการตลาด พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ได้แก่ ควรมีการหาตลาดรองรับเมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งเป็นปัญหาหลักของเกษตรกร เพราะกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ในด้านตลาด จึงทำให้เป็นปัญหาในการนำเมล็ดพันธุ์ข้าวมาขายเป็นอย่างมาก แต่ในปัจจุบันกลุ่มเกษตรกรบางส่วนได้มีการทำสนธิสัญญากับโรงสี เพื่อที่จะได้ขายเมล็ดพันธุ์ข้าวในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด และออกร้านจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว รวมทั้งมีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ให้แก่กลุ่มลูกค้าที่ต้องการ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษา แนวทางในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกรสมาชิกโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดอุดรธานี มีข้อเสนอแนะที่ควรนำไปใช้ดังนี้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 จังหวัดอุดรธานี

1) จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ มีความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมากที่สุด แต่ในปัจจุบันการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว มีการพัฒนาทางองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ดังนั้น เกษตรกรควรมีการพัฒนาองค์ความรู้ และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อเพิ่มศักยภาพ และขีดความสามารถของตนเองให้มากขึ้น เกษตรกรควรมีการพัฒนาความรู้และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองต่อไปเรื่อยๆ

2) จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกคำ ธกส. และส่วนน้อยเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จึงเสนอแนะว่า ควรมีการรวมกลุ่มให้เข้มแข็ง เพื่อพัฒนาอาชีพ พร้อมทั้งรองรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ให้สามารถเข้าส่งเสริมได้ทั่วถึง เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มให้เข้มแข็ง

3) จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีจำนวนแรงงานค่อนข้างน้อย และเป็นแรงงานในรุ่นพ่อและแม่ ซึ่งมีอายุค่อนข้างมาก ในอนาคตจะเกิดการขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตรเป็นอย่างมาก เกษตรกรต้องปลูกฝังแนวคิดใหม่ให้กับลูกหลาน โดยหันมาพัฒนาที่ดินของตนเอง แทนที่จะมุ่งเน้นไปในอาชีพรับราชการหรือหน่วยงานบริษัทเอกชน

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานส่งเสริมการเกษตร

1) จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหมายถึงเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรกร ควรมีการประสาน และร่วมมือกันในลักษณะบูรณาการทางด้านความคิด และการปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาความเป็นอยู่ของเกษตรกรประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

2) จากการศึกษาพบว่า ควรส่งเสริมและสนับสนุนข่าวสารความรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ครอบคลุม ทั้งจากการส่งเสริมแบบบุคคล ส่งเสริมแบบกลุ่ม ส่งเสริมแบบมวลชน และประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรและบุคคลทั่วไปได้ทราบถึงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 ของเกษตรกรสมาชิกโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.2.1 ควรศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เทคโนโลยีในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

3.2.2 ควรศึกษาศักยภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ของเกษตรกรโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

3.2.3 ควรศึกษาการใช้สื่อที่เหมาะสมต่อเกษตรกร เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

3.2.4 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตัวชี้วัดผลการเข้าร่วมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ของเกษตรกร โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

3.2.5 ควรศึกษาวิจัย การพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ของเกษตรกรโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

